

ΑΙ ΕΝ Τῷ ΝΑῶ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ Μ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ
ΤΕΛΟΥΜΕΝΑΙ «ΘΕΙΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ»,

Ἐν τῇ Βασιλείῳ τάξει τοῦ Πορφυρογεννήτου ὑπάρχει σὺν ἄλλοις καὶ περιγραφὴ τῶν «ὄσα δεῖ φυλάττειν τῇ Μ. Παρασκευῇ, καὶ ὄσα ἐν αὐτῇ τελεῖται».

Ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ ὑπάρχει καὶ ἡ πληροφορία, καθ' ἣν ὁ Πατριάρχης δὲν μετέβαινε κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην μετὰ τοῦ Βασιλέως εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν, ἀλλ' ἐτέλει ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης τὰς «Θείας κατηχήσεις», κατ' ἐντολὴν δὲ τοῦ Βασιλέως περὶ ὥραν τρίτην ἢ καὶ τετάρτην μετέβαινον οἱ Πατρίκιοι, ἀποσπώμενοι τῆς ἐν Βλαχερναις βασιλικῆς συνοδείας, ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τὴν τελετὴν ταύτην· «καὶ περὶ ὥραν τρίτην ἢ καὶ τετάρτην τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀπέρχονται οἱ πατρίκιοι ἀπὸ κελεύσεως ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ὅπως τελούντος τοῦ Πατριάρχου τὰς θείας κατηχήσεις ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, τύχωσιν ἐκεῖσε»¹.

Πῶς διεξήγετο ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος τελετὴ, οὐδεμίᾳ ἑτέρᾳ πληροφορίᾳ μᾶς δίδεται, οὔτε ἐκ τῆς «Βασιλείου Τάξεως» οὔτε ἄλλοθεν. Τύχη ἀγαθῇ ἐν τούτοις ὁ ὑπ' ἀριθ. 869 κῶδιξ τῆς Βατοπεδινῆς Βιβλιοθήκης περιέχων δίστηλον Εὐαγγέλιον τοῦ ΙΒ' αἰῶνος δίδει ἐν φ. 221^β καὶ ἐπ. ὀλόκληρον τὸ κείμενον τῆς ἀκολουθίας τῆς γινομένης τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας Εἰρήνης.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κείμενον ἐνέχει καὶ ἑτέραν σπουδαιότητα, καθότι πληροφορούμεθα ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἐτελεῖτο λειτουργία κατὰ τὴν Μ. Παρασκευήν. Γίνεται δὲ τοῦτο κατάδηλον καὶ ἐκ τῶν τελευταίων λέξεων τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κειμένου: «καὶ ἄρχεται ἡ λειτουργία» καὶ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς σχετικῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς τὴν ὁποῖαν περιέχει: «τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ εἰς τὴν λειτουργίαν». «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ συμβούλιον ἔλαβον πάντες» καὶ ἕξης.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν εὐαγγελικῶν κωδίκων τῆς Μονῆς Βατοπεδίου ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι λειτουργία κατὰ τὴν Μ. Παρασκευήν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κ/πόλεως ἐτελεῖτο μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος φθίνοντος καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ ΙΓ' κατηργήθη αὕτη, ὑπερισχύσαντος τοῦ Τυπικοῦ τῆς ἐν Ἱερουσαλῆμ

¹ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, Ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως 179.10 (ἐκδ. Βόννης).

Ἐκκλησίας τοῦ λεγομένου τοῦ ἁγίου Σάββα, καθ' ὃ δὲν ἐτελεῖτο λειτουργία κατὰ τὴν Μ. Παρασκευὴν. Ὁ κώδιξ μάλιστα 625 περιέχει ἐν φ. 97^β τὴν ἑξῆς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πολύτιμον μαρτυρίαν: *«Δεῖ εἰδέναι ὅτι παρελάβομεν ἐκ Παλαιστίνης κατὰ ταύτην τὴν ἁγίαν ἡμέραν μὴ ποιεῖν προηγιασμένην μήτε λειτουργίαν».*

Ἐνεκα τούτου, ἐνῶ πάντες οἱ μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος συμπεριλαμβανομένου κώδικες τῶν Εὐαγγελίων φέρουσιν ὡς ἐπιγραφὴν τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς «Συμβούλιον ἔλαβον...» «εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς»¹, ἔξ ἐναντίας οἱ ἀπὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς κώδικες φέρουσιν ἐπὶ τῆς ἰδίας εὐαγγελικῆς περικοπῆς τὴν ἐπιγραφὴν: *«εἰς τὸν ἔσπερινόν τῆς Μ. Παρασκευῆς».*

Σημειωτέον προσέτι ὅτι ὁ κώδιξ 925, τὸν ὁποῖον ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω, ἐν φ. 141^α ὀρίζει καὶ τὸ εἶδος τῆς λειτουργίας, ἣτις ἐτελεῖτο πρὸ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος κατὰ τὴν Μ. Παρασκευὴν, προσδιορίζων τὸ Κοινωνικὸν «Γεύσασθε καὶ ἴδετε» καὶ ἐν φ. 141^α ὀρίζει Χερουβικόν, ὅπερ ἀποκαλεῖ «μυστικόν» εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Μ. Σαββάτου «τὸ οἱ τὰ Χερουβίμ» ἀντὶ τοῦ «Σιγησάτω πᾶσα σάρξ», ὅπερ φαίνεται νεώτερον τοῦ κώδικος γραφέντος κατὰ τὸ ἔτος 1105.

Ἀκολουθία γινομένη τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Παρασκευῇ.

(ἐκ κώδ. Βατοπεδ. 879, φ. 221⁶ ἔξ. περιέχοντος Εὐαγγέλιον ΙΒ' αἰῶνος δίστηλον, Μεμβρ. 28 × 23).

«Συναγομένων² πάντων τῶν κατηγουμένων ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας, τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, ἔρχεται ὁ Πατριάρχης περὶ ὥραν ἕκτην καὶ ψάλλει τὴν Γ' καὶ Δ' καὶ ἄρχονται οἱ ὄρφανοὶ ἐν τῷ ἄμβωνι³ «Κύριε τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου» εἰς ἦχον β' μέχρι τέλους τοῦ ψαλμοῦ. Καὶ εἶθ' οὕτως⁴ ἀνέρχεται ὁ Πατριάρχης ἐν τῷ ἄμβωνι καὶ βάλλει μετανοίας τρεῖς μετὰ κηρίων, καὶ ἐκβάλλει⁵ τὸ ὀμοφόριον⁶ καὶ ἐπιδίδωσι τῷ ἀρχidiaκόνῳ. Καὶ λέγει ὁ Ἀρχidiaκόνος «πρόσχωμεν». Ὁ Πατριάρχης «Εἰρήνη πᾶσι» ὁ λαός: «καὶ τῷ πνεύματί σου». Καὶ λέγει ὁ Πατριάρχης τοῖς κατηγουμένοις: «στήτε μετὰ φόβου, κατασφραγίσασθε, ἀποδύσασθε, καὶ ὑπολούσασθε». Καὶ τούτου γενομένου, ἀπάρχεται τῆς κατηχήσεως.»

Τοῦτο τὸ πέρασ τῆς ὑμετέρας κατηχήσεως. Ἐπέστη τῆς ἀπολυτρώσεως

¹ Βλέπε κώδικας 879, 881 φ. 175^α, 883 φ. 181^α 906 φ. 148^α, 925 φ. 132^α καὶ 133^β.

² συναγομένον.

³ ἄμβωνι.

⁴ οὕτως.

⁵ ἐκβάλλει.

⁶ ὀμοφόριον.

ἡμῶν ὁ καιρός. Σήμερον μέλλετε¹ τῷ Χριστῷ τὸ τῆς πίστεως ἐκτίθεσθαι
 γραμματεῖον. Χάρτης καὶ μέλαν² καὶ κάλαμος γίνεται³ ὑμῖν ἡ συνείδησις καὶ ἡ
 γλῶσσα καὶ τὸ σῆμα. Βλέπετε οὖν πῶς τὴν ὁμολογίαν χειρογραφεῖτε μὴ
 ἀστοχήσητε, ἵνα μὴ μεθοδευθῆτε. Οἱ μέλλοντες ἀποθνήσκουν διατίθενται καὶ
 5 γράφουσι τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἄλλον κληρονόμον⁴. Καὶ ὑμεῖς μέλλετε
 αὔριον ἐν τῇ νυκτὶ ἀποθνήσκουν τῇ ἁμαρτίᾳ. Νῦν δὲ διατίθεσθε καὶ ποιεῖτε
 διαθήκην τὴν ἀπόταξιν καὶ γράφετε κληρονόμον τῆς ἁμαρτίας τὸν Διάβολον
 καὶ ἀφίετε αὐτῷ τὰς ἁμαρτίας, ὡς πατρῶαν κληρονομίαν. Εἴ τις οὖν ὑμῶν
 10 ἔτι ἐξουσιάζει τῶν ὑπαρχόντων· καὶ ὑμῶν μηδεὶς ἔχέτω τι τῶν τοῦ Διαβόλου
 ἐν τῇ ψυχῇ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐστῶτες, ἄνω τείνετε τὰς χεῖρας, ὡς παρὰ Ἀγγέ-
 φ. 222⁶ λων ἐρευνώμενοι⁵, μήτι τῶν τοῦ Διαβόλου κρύπτηται παρ' ὑμῖν. Μηδεὶς
 ὀργὴν φυλαττέτω, μηδεὶς μετὰ δόλου στηκέτω, μηδεὶς μετὰ ὑποκρίσεως
 ἀκούετω. Προσρῆσατε τῷ Διαβόλῳ πᾶσαν ρυπαρίαν κακίας, ὡς αἰχμάλωτοι
 15 στήκετε⁶ τοιοῦτους γὰρ ὑμᾶς ὁ Χριστὸς ἀγοράζει. Ἐκαστος ὑμῶν, ὡς βλέπων
 καὶ μισῶν⁷ τὸν Διάβολον, οὕτως ἑαυτῷ ἐμφυσησει. Εἰσέλθετε εἰς τὰς συνει-
 δήσεις ὑμῶν, ἐρευνήσατε τὰς καρδίας ὑμῶν, βλέπετε τί ἕκαστος ὑμῶν ἔπρα-
 ξεν. Εἴ τι τοῦ ἐναντίου ἐστὶν ἐν ὑμῖν, μετὰ τοῦ ἐμφυσηματος ἀποπτύσατε.
 Μηδεὶς ἔστω ἐνταῦθα τῇ ὑποκρίσει Ἰουδαῖος. Μηδεὶς περὶ τοῦ μυστηρίου
 20 ἀμφιβαλλέτω. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐρευνᾷ τὰς καρδίας ὑμῶν, τομώτερος ὢν
 ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον. Νῦν ἔστηκεν ἐπὶ τὰς δυσμὰς ὁ Διάβολος,
 τρίζων τοὺς ὀδόντας, συνάγων τὰς κόμας, κροτῶν τὰς χεῖρας, δάκνων τὰ χεῖλη,
 μεμηνῶς, θρηγῶν τὴν ἑαυτοῦ ἐρημίαν, ἀπιστῶν ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐλευθερίᾳ.
 Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἴστησιν ὑμᾶς κατέναντι αὐτοῦ, ἵνα ἀποταξάμενοι αὐτῷ,
 25 καὶ ἐμφυσησαντες, τὸν κατ' αὐτοῦ ἀναλάβητε πόλεμον. Ἐπὶ τὰς δυσμὰς
 ἔστηκεν ὁ Διάβολος, ὅπου ἡ ἀρχὴ τοῦ σκότους. Ἀποτάξασθε αὐτῷ καὶ ἐμφυ-
 φ. 223^α σήσατε. Εἶτα, στρέφεσθε ἐπὶ τὰς ἀνατολάς καὶ συντάσσεσθε τῷ Χριστῷ.
 Μὴ τις οὖν καταφρονήσει. Μετὰ φόβου στήκετε. Πάντα φοβερὰ τὰ παρόντα
 καὶ φρικτά. Πᾶσαι αἱ Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐνταῦθα πάρεσι. Πάντες
 30 οἱ Ἄγγελοι καὶ οἱ Ἀρχάγγελοι ἀοράτως τὰς ὑμετέρας φωνὰς ἀπογρά-
 φουσι⁸. Τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφεῖμ νῦν ἐκ τῶν Οὐρανῶν παρακύπτου-
 σιν, ἵνα δέξωνται ὑμῶν τὰς συνθήκας καὶ προσκομίσωσι τῷ Θεσπότη. Βλέ-
 πετε οὖν πῶς καὶ τῷ ἐχθρῷ ἀποτάσσεσθε καὶ τῷ δημιουργῷ συντάσσεσθε.

¹ μέλλεται.² μέλας.³ γίνετε.⁴ κληρονόμῳ.⁵ ἐρευνώμενοι.⁶ στήκεται.⁷ μισόν.⁸ ἀπογράφεσθε.

Στραφῆτε ἐπὶ τὰς δυσμὰς, ἄνω τὰς χεῖρας ὑμῶν ἔχοντες· ὁ λέγω, τοῦτο καὶ ὑμεῖς λέγετε. Ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾷ καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ πάσῃ τῇ λατρείᾳ αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τῇ ἀποπομπῇ αὐτοῦ. Εἶτα ἐρωτᾷ αὐτοὺς τρίς. Ἀπετάξασθε¹ τῷ Σατανᾷ; λέγουσιν, ἀπεταξάμεθα. Λέγει αὐτοῖς. Ἐμφυσήσατε αὐτῷ. Εἶτα πάλιν λέγει αὐτοῖς. 5
Σραφῆτε ἐπὶ τὰς ἀνατολάς, κάτω τὰς χεῖρας ὑμῶν ἔχοντες, μετὰ φόβου στήκετε² ὁ λέγω, τοῦτο καὶ ὑμεῖς λέγετε³. Καὶ συντάσσομαι⁴ τῷ Χριστῷ, καὶ πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα. Τοῦτο τρίτον λέγει, πάντων ἀποκρινομένων. | Ἐρωτᾷ αὐτοὺς τρίτον· συνετάξασθε τῷ Χριστῷ; λέγουσι, συνετά- φ. 223⁶
ξάμεθα. Καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς· προσκυνήσατε αὐτῷ. Καὶ ποιεῖ εὐχὴν, 10
λέγων.

Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Καὶ λέγει αὐτοῖς πάλιν. Ἴδου ἀπετάξασθε τῷ Διαβόλῳ καὶ συνετάξασθε τῷ Χριστῷ· τὸ γραμματεῖον ἐπληρώθη, ὁ Δεσπότης αὐτὸ ἐν οὐρανοῖς κατέ- 15
χει. Βλέπετε τὰς συνθήκας· φυλάξατε τοῦτο ὑμῖν. Ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως προσφέρετε τὸ γραμματεῖον· μὴ ἀστοχήσητε περὶ τὸ κεφάλαιον, περὶ οὗ καὶ τοὺς τόκους⁵ εἰσπραχθήσεσθε. Βλέπετε μὴ αἰσχυνηθῆτε ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ καὶ φρικτοῦ βήματος ἐκείνου, ἥνικα πᾶσαι τῶν Οὐρανῶν αἱ Δυνάμεις σαλεύονται, καὶ πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις κρινομένη παρέστηκεν. Ἀγγέλων μυριάδες, 20
Ἀρχαγγέλων στρατόπεδα⁶, τῶν ἄνω Δυνάμεων τὰ τάγματα· ὅτε ὁ ποταμὸς τοῦ πυρὸς καὶ ὁ σκόληξ⁷ ὁ ἀκοίμητος, καὶ σκότος τὸ ἑξώτερον, τότε σου ἀναγλωσθῆναι ἔχει τὸ χειρόγραφον. Ἐὰν ἦς ἐλεῆμων καὶ φιλόανθρωπος, εὐθύς συνηγόρους ἔξεις τοὺς ἐλεηθέντας, ἐὰν δὲ ἦς ἀπάνθρωπος καὶ ἀμετά- φ. 224⁸
δοτος, ἀνηλεῆς καὶ λοιδωρός⁸, συκοφαντῶν τοὺς μηδὲν σε ἠδικηκότας, 25
τότε παρίσταταί σοι ὁ Διάβολος κατηγορῶν καὶ λέγων. Δέσποτα, οὗτος λόγῳ μὲν ἀπετάξατο, ἔργῳ δὲ ὑπηρέτησέ μοι. Καὶ λοιπὸν στυγνάζουσι μὲν οἱ Ἄγγελοι, δακρύουσι δὲ ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ Δίκαιοι, τὸ δὲ τέλος τῆς ἀποφάσεως βαρὺ καὶ λεγόμενον.

Ἐὰν τις ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐμπέσῃ εἰς κίνδυνον, ἢ προστάτας εὐρίσκει, 30
ἢ φίλους παρακαλεῖ, ἢ ὑπὸ συγγενῶν βοηθεῖται, ἢ διὰ χρημάτων ἐλευθεροῦται, ἐκεῖ δὲ τοιοῦτον οὐδέν, οὐ πατὴρ βοηθῶν, οὐ μήτηρ εὐσπλαγχνιζομένη,

¹ ἀπετάξασθαι.

² στήκεται.

³ λέγεται.

⁴ συντάσσωμε.

⁵ σκότους.

⁶ στρατόπαιδα.

⁷ ὡς σκόληξ.

⁸ λύδορος.

οὐκ ἀδελφοὶ προτρέχοντες, οὐ φίλοι σπουδάζοντες, ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος γυμνός καὶ μόνος καὶ ἀπαρίστατος, ὑπὸ τῶν ἰδίων ἔργων ἢ βοηθούμενος ἢ κατακρινόμενος. Ἀδελφός γὰρ οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος; Βλέπετε τοίνυν, ἀσφαλίσασθε ἑαυτοὺς, ἀποτάξασθε τῷ Διαβόλῳ, μέχρι τέλους αὐτὸν μισήσατε. Συνετάξασθε τῷ Χριστῷ, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς¹ αὐτὸν δοξολογήσατε² μὴ ναυαγήσητε περὶ τὴν πίστιν, ἐλεήσατε πένητας· μὴ ὑπερίδητε τοὺς ἀδικουμένους· μὴ ἀρπάσητε τὰ ἀλλότρια· μὴ συκοφαντήσητε τοὺς ἀνευθύνους· ἀκοὴν ματαίαν μὴ παραδέχησθε· ὑπερμαχεῖτε τῶν Ἱερέων ὑμῶν, τὴν φ.22 4β³ ἑαυτῶν ζωὴν ἐν παντὶ ἀσφαλιζόμενοι. Οὐδὲν ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ εἰπεῖν|³
10 ὑμῖν τὰ συμφέροντα. Αὐτοὶ λοιπὸν οἴδατε πῶς δεῖ φυλάττεσθαι⁴. Ἐγὼ γάρ, ὃ ἦν ἐν ἐμοί, ἐποίησα, προειπὼν ὑμῖν τὰ συμφέροντα, μήποτε ἐπελθούσα ρομφαία λάβῃ ψυχὴν ἐκ τοῦ λαοῦ. Ἐπιτηρεῖ γὰρ ὑμῖν ὁ ἐχθρὸς λοιπὸν καὶ ρῆμα καὶ ἐνθύμημα καὶ ἔννοια καὶ κίνημα καὶ πράξι· ἀλλ' ὑμεῖς οὕτως ἑαυτοὺς ἀσφαλίσασθε, ἵνα, τοῦ ἐξεναντίας μηδὲν ἔχοντος λέγειν περὶ 15 ὑμῶν φαῦλον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς φοβεραῆς κρίσεως, παραστῶμεν τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ ἀκαταισχύντως, καὶ ἀκούσωμεν παρ' αὐτοῦ τὴν εὐκταίαν⁵ ἐκείνην καὶ μακαρίαν φωνήν· «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς Κόσμου». Αὐτῷ πρέπει δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς 20 αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν λέγει αὐτοῖς. Ἄνω τὰς χεῖρας ὑμῶν. Εἶτα λέγει. Ὑπὲρ τῆς Οἰκουμενικῆς καταστάσεως καὶ εὐσταθείας τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, εἴπωμεν πάντες.

Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων Βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ Παλατίου καὶ τοῦ 25 στρατοπέδου αὐτῶν καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ, εἴπωμεν πάντες.

Ὑπὲρ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ συντριβῆναι τὸν Σατανᾶν ἐν τάξει ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν, εἴπωμεν πάντες.

Ὑπὲρ τοῦ ἄσειστον καὶ ἄφλεκτον καὶ ἀναιμάκτον διαφυλαχθῆναι τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν, εἴπωμεν πάντες.

30 Καὶ σφραγίζει τὸν λαὸν κατὰ τὸ ἔθος⁶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, λέγων, ὅτι φ. 225^α ἐλεῆμων καὶ φιλάνθρωπος,| καὶ τὰ ἑξῆς· Καὶ μετὰ τὸ Ἀμήν λέγει ὁ Πατριάρχης.

Ἐνδύσασθε καὶ ὑποδύσασθε. Εἶτα κατέρχεται καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ καὶ γινομένης τῆς τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐτρεπιζομένων

¹ ἀναπνοῆς.

² δοξολογίσατε.

³ ὑπεῖν.

⁴ φυλάτετε.

⁵ εὐκταίαν.

⁶ εἶθος.

συνήθους εὐχῆς ὑπὸ ἑνὸς τῶν Διακόνων, ποιεῖ ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν εὐχὴν ταύτην.

Δέσποτα Κύριε ὁ Θεός, προσκάλεσον τοὺς δούλους σου πρὸς τὸ ἅγιόν σου φῶτισμα, καὶ καταξίωσον αὐτοὺς τῆς μεγάλης σου ταύτης χάριτος, ἀπόλουσον αὐτῶν τὴν παλαιότητα καὶ ἀναγέννησον αὐτοὺς εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, καὶ πλήρωσον αὐτοὺς τῆς τοῦ ἁγίου σου πνεύματος δυνάμεως εἰς ἔνωσησιν τοῦ Χριστοῦ σου. 5

Καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν τῶν φωτιζομένων ὁ Διάκονος, ἀντὶ τοῦ «κλίνατε τὰς κεφαλὰς»¹ λέγει: Ὅσοι πρὸς τὸ φῶτισμα προέλθετε τῇ χειροθεσίᾳ καὶ εὐλογεῖσθε. Καὶ πάντας χειροθετῶν ὁ Ἱερεὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ἔρχεται πλησίον τῆς ἁγίας Τραπέζης καὶ ἔκφωνεῖ, ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν καὶ τὰ λοιπά. Εἶτα ὁ Ἱερεὺς λέγει, εἰρήνη πᾶσι ὁ Διάκονος, τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, κτλ. Ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπεύχεται. 10

Ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ὁ πάντας θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθεῖν λάμπων φῶς γνώσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐτρεπιζομένων καὶ ἀξίωσον αὐτοὺς τῆς ἀθανάτου δωρεᾶς καὶ ἔνωσησιν αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ σου Καθολικῇ καὶ Ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Σὸν γάρ ἐστι τὸ ἔλεειν κτλ.». Ὁ Διάκονος: «ἐν εἰρήνῃ προέλθετε» καὶ ἀπόλυσις. Καὶ ἄρχεται ἡ λειτουργία. 15

ΓΕΡΩΝ ΑΡΚΑΔΙΟΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΝΟΣ

¹ κλίναντος τὰς κεφαλὰς.